

Klassiska noveller Nr 21

S. A. Duse:

En dödsritt

Klassiska noveller 21.

S. A. Duse – En dödsritt.

Bild från kriget.

Återutgivning av text från 1916

av S. A. Duse

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-526-9

Copyright © 2019 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

Den unge mannen Frans går omkring i de rykande ruinerna av sin by mitt ute på den öde slätten.

Av en slump har han överlevt både en dödsritt och förstörelsen efter ett anfall av kosacker.

Nu är han desperat och försöker hitta sin fästmö.

I början av 1900-talet var noveller och följetonger en viktig del av innehållet i svenska dagstidningar.

I vår serie "Klassiska noveller" kan du läsa många av de här historiskt viktiga berättelserna.

En av de flitigaste svenska författarna under 1910- och 1920-talen var yrkesmilitären Samuel August Duse (1873–1933).

Han skrev 100-tals tidningstexter om bland annat krig, nyhetshändelser och romantik. Men han var framför allt känd för sina deckare om mästardetektiven Leo Carring.

Den här texten publicerades ursprungligen i juni år 1916 i dagstidningen "Upsala Nya Tidning" med titeln "En dödsritt. Bild från kriget".

S. A. Duse: En dödsritt

Den här texten publicerades ursprungligen i juni år 1916 i dagstidningen "Upsala Nya Tidning" med titeln "En dödsritt. Bild från kriget". Författare till texten är S. A. Duse (1873–1933).

Sommarkvällens skymning tättnar långsamt över den öde slätten, och tystnaden och stillheten växa i kapp med skuggorna. Dött och stelt och ödslingt naket är nu landskapet, där en gång markerna stått frodigt rika som böljande gröna hav, där vägarna prytt av mörkgröna häckar och stolta, högstammiga träd, och där blommorna med sin färgprakt smyckat täpporna kring stugor och hus.

Nu är det hela likt en öken, där allt liv är utsläckt. Av byar och gårdar finnes intet kvar. Den mörka och dystra slättens enformighet avbrytes endast av några kala, steniga kullar eller av svartbrända grushögar, där husen en gång stått. Kolnade stockar sticka fram ur rykande aska, och några få rester av mörka, raserade murar stå där ännu, likt gravvårdar minnande om att kriget här gått skövlande fram.

Stillheten och tystnaden störes av en ensam man, som likt en svart skugga smyger sig fram mellan ruinhögarna. Han undviker den gro-piga och leriga landsvägen, som rägnet och granaterna gjort nästan

oframkomlig. Med en skygghet, som endast rädslan kan frammana, kryper han långsamt fram genom dikesfårar och i besynnerligt slingrande krokar följande de lägsta delarna av marken, som han söker skydd för någon överhängande fara.

Och hans ögon stirra ut i det tilltagande mörkret, som om han ivrigt spanade efter något. Men blicken skymmes av blodet, som rinner från ett stort sår i pannan. Ett svagt kvidande undfaller honom, då han med handen emellanåt stryker bort det.

Då och då stannar han tvekande för att strax därpå åter fortsätta sin osäkra, stappnade vandring genom den härjade näjden. Och irrande, trevande som hans steg äro också hans tankar. De kretsa kring henne, som han söker en ung vacker flicka, som en gång var honom mycket kär. Med henne drömde han då om framtiden, deras gemensamma framtid, ljus och glad och lycklig.

De var innan kriget bröt ut.

Så kom kriget, plötsligt och oväntat, som olyckan alltid kommer. Och med kriget följde — kosackerna, och med kosackerna allt som kan inbegripas i djurisk vildhet, omänsklig grymhet och mänskligt elände.

De stannade länge här i byn, länge nog för att bli till en skräck för alla. Nu erinrar han sig icke längre allt det som hänt under dessa ohyggliga dagar. I hans omtöcknade hjärna finnes endast kvar outplånligt klart och tydligt vad som tilldrog sig från det ögonblick då kosackerna kastade sina begärliga blickar på Rita, hans trolovade och hela byns stolthet.

Rita var traktens vackraste flicka, aderton år och beundrad av alla. Det lyckades Frans att hålla henne dold för kosackerna rätt länge. I ett källarrum hade hon tagit sin tillflykt i en avsides liggande stuga,

och dit bar han mat och vatten om nätterna.

Men en natt hade Rita vågat sig ut för att möta honom. Och då hade hon i månskenet blivit upptäckt av två druckna kosacker, som genast togo fast henne.

Rita visste vad hennes öde skulle bli, om hon inte kunde komma undan. En grannflicka, en av hennes väninnor hade för några dagar sedan blivit våldtagen och det inför ögonen på sin egen far, som låg fängslad i samma rum.

— Ståtlig flicka! sade nu en av kosackerna och såg med sina rödsprängda ögon på Rita. Hvar kommer du ifrån, min ängel?

— Kom min lilla duva, sade den andra. Jag tycker om dig. Min skall du bli!

Så började de tvista om sitt byte utan att släppa henne. Rita teg, fastän hon skälvde av ångest. Hällre döden, tänkte hon, än att skändas av någon av dessa.

Då fick hon plötsligt se Frans närma sig. Snabbt och ljudlöst smög han sig fram, och i handen hade han en grov knölpåk. Kosackerna voro så upptagna av sitt gräl att de icke märkte någonting, förr än han var alldeles inpå dem.

Med ett brak föll knölpåken ned på den enas hjässa. Karlen stöp som en oxe. Innan den andre kosacken hann fatta vad som hänt hade också han blivit fälld till marken.

Frans tog den av dödsångest darrande Rita vid handen. "Fort härifrån!" viskade han. "Så snart de andra upptäcka detta, komma de att bränna ned hela byn och döda varenda människa. Kom med, spring så mycket du orkar. Jag har min Beduin i stallet, han är snabb. Han kan bära oss båda två."

Efter en liten stund var hästen sadlad. Frans satt upp och lyfte

därpå upp Rita framför sig i sadeln. Sedan bar det av så hastigt det var möjligt i det sparsamma månskenet över den gropiga och ojämna terrängen.

Till en början trodde Frans att han skulle lyckas komma undan. Ingen förföljare syntes till, man hade nog ännu inte upptäckt de båda uslingarnas död. Och skulle någon av kosackerna vilja roa sig med att fånga in honom, så skulle han få svar som han inte väntat. Ty Frans ägde i hemlighet en stor revolver och den låg nu laddad i hans ficka.

Rita, som späjade bakåt, ryckte plötsligt till. "Frans", viskade hon. "Vi äro upptäckta. man förföljer oss".

Frans vände sig om och kunde värkligen se omkring femton ryttare, som tydligen hade just dem till mål för sin galopp över slätten. Och när han såg åt vänster, fann han att även här ett tiotal kosacker stormade fram. De hade tagit en genväg och ämnade tydligen hindra honom att komma förbi den stora ravinen på det enda ställe, där detta var möjligt.

Med en ed vände han åt höger. Men här var marken svårare och ojämna, och han förstod att hans Beduin inte skulle kunna hålla ut länge med sin dubbla börda.

Förföljarna i ryggen hade nu också svängt ut åt höger för att genskjuta honom. Frans förstod att situationen blev allt mer förtvivlad. Han tvingades ju på detta sätt så småningom tillbaka mot byn, där de andra kosackerna funnos.

Och mycket riktigt, här syntes redan en svärm av ryttare komma honom till mötes. Hela kosacklägret tycktes alarmerat. Allt hopp var ute. Han var omringad.

Då höll Frans in sin uttröttade och darrande häst, hans favoritdjur och — näst Rita — bästa vän på jorden. Han tog fram revolvern

och höjde den mot förföljarna, som hastigt kommo närmare.

Rita fattade fullkomligt det hopplösa i situationen. I vild förfäran höjde hon sin mun intill hans öra och viskade några ord. Hennes armar grepo krampaktigt fast om Frans och böjande huvudet bakåt utstötte hon ett skri av förtivlan.

Förföljarna voro nu helt nära. Men de hade sett revolvern och närmade sig därför långsamt och försiktigt. En och annan knutpiska höjdes, men ingen sade ett ord.

Tystnaden avbröts av en skarp knall. En av kosackerna föll ur sadeln. Ögonblicket därpå smällde Frans' revolver igen, och en lucka uppstod bland förföljarna.

Kosackerna höllo in sina hästar. Endast anföraren fortsatte och ropade: "Giv dig, din hund! Du kan ändå inte komma undan!"

Frans svar var en ny kula. Han var en mästerskytt denne man. Anföraren låg där med blodigt huvud. Ett vrålande hördes från de andra kosackerna som nu hänsynslöst stormade fram.

Men Frans mötte dem inte längre med revolvern. Han såg inte ens åt dem. Rita tog hela hans uppmärksamhet i anspråk. Han bönföll ivrigt om något, och hon svarade högt: "I Guds namn, ja!"

I nästa ögonblick hade flickan glidit ned på marken och Frans kastat sig ur sadeln. Hon föll på knä och knäppte ihop sina händer som till bön. Men ögonen höll hon slutna.

Dödsblek och skälvande lyfte Frans än en gång revolvern — nu mot henne. En knall, och Rita sjönk till marken, som färgades röd av hennes blod. Strax därpå en ny knall, och Beduin, den ståtliga hästen stegrade sig och störtade omkull.

För sista gången höjde Frans revolvern. Den sista kulan var ämnad åt honom själv — men skottet gick inte av. Den av kosackerna,

som kommit närmast hade redan med ett slag av skaftet till sin naga-ika fällt honom till marken.

Han föll över Rita, som han ända in i döden velat skydda.

Kosackerna, som sågo att han inte var död utan endast medvetlös, togo honom med sig för att nästa dag inför byns alla invånare statuera ett avskräckande exempel.

Men senare på natten blevo kosackerna helt plötsligt anfallna och måste retirera, sedan de stuckit eld på allt brännbart som fanns. Frans hade man gömt, där han låg i en källare under brinnande ruiner.

Sedan såväl de segrande som de flyende dragit därifrån, vaknade Frans ur sin dvala.

Och nu söker han sig fram bland nattens skuggor för att finna liket av den älskade. Ännu halvt bedövad av det våldsamma slaget och blodförlusten vacklar han hit och dit, nedhukad och krypande för att inte synas av dem, som han tror fortfarande trakta efter hans liv. Ty han vet intet av det som hänt under hans långa medvetlöshet. Han märker knappast att elden härjat och skövlat allt omkring honom. Och han anar inte att de råa och hämdlystna kosackerna nu äro långt borta.

Därför smyger han med uppjudande av sina sista krafter, ängslig att i nästa ögonblick åter stå inför dessa förvildade sällar, som inte skola unna honom ens att säga ett sista farväl åt den döda.

Fakta: Författaren S. A. Duse

Namn: Samuel August Duse.

Född: 2 augusti 1873, Stockholm.

Död: 9 februari 1933, Stockholm.

Föräldrar: kammarjunkare Carl Patrik Teodard Duse och Anna Matilda Forssberg.

Engelskspråkiga deckare är fyllda av just... privatdeckare, medan svenska nästan bara har poliser i huvudrollerna.

Men när den första svenska deckarvågen började år 1913 så var det en privatdetektiv i huvudrollen: Leo Carrington. Denne driver en kombinerad advokat- och detektivbyrå, är en mästare i förklädnad, ekonomiskt oberoende och är så bra på att lösa brott att polisen ofta låter honom ta hand om svårlösta brottsutredningar.

Detektiven Carrington skapades av en av svensk kulturs mest spännande personligheter, Samuel August Duse.

Han började sin karriär inom militären och var yrkesofficer inom Svea artilleriregemente.

Men det var som äventyrare han första gången skapade rubriker. Han deltog i den svenska Antarktisexpeditionen 1901-1904 som me-

teorolog och kartograf. Han tillbringade en mycket tuff vinter i Hop-pets vik i Sydpolshavet, en av de svåraste som några forskare upplevt. Han skrev ner sina upplevelser i boken "Bland pingviner och sälar" vilket gjorde honom berömd i hela landet.

Under de följande åren skrev han flera pjäser men gled sakta men säkert över till berättelser om äventyr och brott. Ofta skrev han under pseudonymen Sam Sellén.

År 1913 publicerades hans första Leo Carrington-deckare, "Stilett-käppen", som blev en stor succé. Inspirationen till Leo Carrington är hämtad från Sherlock Holmes, något som inte minst märks i slutet av böckerna då deckaren presenterar alla ledtrådar och pekar ut en mördare.

Framgången gjorde att "S. A. Duse" på egen hand skapade den första svenska deckarvågen. I snabb följd kom böckerna "Det nattliga äventyret" (1914), "Spader kung" (1915), "Doktor Smirnos dagbok" (1917), "De fyra klöveressen" (1918), "Cobra-mysteriet" (1919), "Antisemiten" (1921), "Nattens gåta" (1922), "Leo Carringtons dubbelgångare" (1923), "Hemligheten" (1924), "Fallet Dagmar" (1925), "Skuggan" (1926), "Pistolskottet" (1928) och "Zuleikas hämnd" (1929).

Böckerna gavs ut i upplaga efter upplaga och spreds över hela världen med översättningar till ett dussintal språk.

Trots att han led av svåra smärtor efter skador under vintern vid Sydpolen var Duse flitig skribent, föreläsare och aktiv i olika sällskap. Han var också en uppmärksam målare och skulptör.

Den svenske deckarförfattaren avled i februari 1933 och ligger begravd på Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

Samuel August Duse.

Viktiga ord och personer

Kosacker.

Ett östslaviskt folk som framför allt lever i södra Ryssland och Ukraina. Kosackerna är ortodoxt kristna och deras kultur uppstod på 1400-talet.

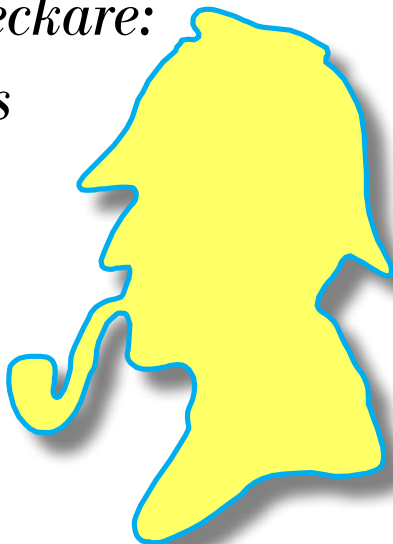
Nagaika.

En typ av kort ridpiska där man fäst en blybit i änden av själva piskan. Den här typen av piska användes framför allt av kosackerna i forna Ryssland. Under första världskriget utgjorde kosackiska trupper de bästa och mest brutala styrkorna i den ryska armén. Kosackerna användes framför allt som kavallerister och för spaning.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se